Anexa la ordinul ministrului Educației Naționale nr. 4.694/2.08.2019

MINISTERUL EDUCAŢIEI NAȚIONALE

CURRICULUM

PENTRU EDUCAŢIA TIMPURIE[1]

-2019-

”Copiii învaţă mai bine atunci când sunt într-un climat socio-afectiv sigur, când relaţionează plăcut cu părinţii, cu educatorii şi cu ceilalţi din jurul lor”.

John Bennet, UNESCO, 2004

[1] În urma aprobării prin Ordin de Ministru a documentului „Curriculum Pentru Educaţia Timpurie - 2019”, acesta va fi tradus și adaptat la - specificul învățământului în limbile minorităților naționale, pentru care se organizează învățământ la nivel preșcolar, conform legislației în vigoare.

Argumente în favoarea schimbărilor curriculare în educația timpurie

O privire de ansamblu, orientată spre evoluţia curriculumului în alte state, relevă dinamica politicilor în domeniu, exprimată prin schimbări, mai mult sau mai puţin periodice, prin actualizări şi reforme, în funcţie de mai multe variabile – idealul educaţional, rezultatele unor cercetări, experimente sau studii, evoluţia societăţilor respective, natura şi amploarea schimbărilor urmărite.

Astfel, la nivel internaţional, se vorbeşte de o „reformă continuă" sau de „permanentizarea" reformelor, ca urmare a schimbărilor axiologice, sociale, economice, tehnologice. „Reformele educaţionale parcurg diferite etape, cu momente de vârf sau de schimbări radicale, cu perioade intermediare, mai puţin vizibile, şi cu perioade de consolidare a achiziţiilor dobândite în etapele anterioare"[2]. În România, atât politicile educaţionale, cât și curriculumul național elaborat și aplicat în decursul ultimului deceniu exprimă o ritmicizare a schimbărilor şi a ajustărilor, fapt care a condus la o evoluție în domeniu și, implicit, la racordarea politicilor educaţionale ale României cu politicile la nivel european.

Prezentul document îşi propune să realizeze o reactualizare şi o restructurare a curriculumului naţional pentru educaţia timpurie, având ca bază mai multe argumente:

- necesitatea corelării cu prevederi și recomandări din documente promovate la nivel European, cu impact și cu implicaţii semnificative, cum ar fi: *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competentele-cheie din perspectiva învăţării pe parcursul întregii vieţi* (2006/962/EC); *Comunicarea Comisiei Europene și Concluziile Consiliului Uniunii Europene privind educația și îngrijirea timpurie: Să oferim copiilor noștri cel mai bun start pentru lumea de mâine* (2011/C/175/03), *A Quality Framework for Early Childhood Education and Care* – Raportul Grupului de Lucru pentru Educație și Îngrijire Timpurie de la nivelul Comisiei Europene (2014), R*ecomandare a Consiliului privind sisteme de înaltă calitate de educație și îngrijire a copiilor preșcolari* (mai 2018) etc.

- corelarea cu schimbările inițiate la niveluri învățământului preuniversitar, pentru construirea unei concepţii curriculare unitare şi coerente, având ca referinţă competenţele cheie care determină profilul de formare al elevului, definite la nivel european și statuate de Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011

- corelarea permanentă cu legislaţia în vigoare, îndeosebi cu prevederile care vizează domeniul educaţiei timpurii din: *Legea educației naționale nr.1/2011*, cu modificările și completările ulterioare*; Legea nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*, cu modificările și completările ulterioare, *Legea nr.263/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea creșelor*, cu modificările și completările ulterioare; *Hotărârea de Guvern nr.1252/2012 de aprobare a Metodologiei de organizare și funcționare a creșelor și a altor servicii de educație timpurie antepreșcolară*;

- atingerea ţintelor și/sau implementarea unor măsuri din strategiile europene și naţionale de referinţă pentru domeniul educaţiei, respectiv: *Strategia Europa 2020*, *Strategia naţională privind reducerea părăsirii timpurii a școlii* (HG nr.417/2015), *Strategia națională privind incluziunea socială şi reducerea sărăciei* (HG nr.383/2015); *Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului* (HG

[2] Potolea, D, Toma, S., Borza, A. (coord.). *Coordonate ale unui nou cadru de referinţă al curriculumului naţional*, CNEE, Bucureşti, 2012, p.12

nr.1113/2014); *Strategia Guvernului României de incluziune a cetăţenilor români aparţinând minorităţii rome pentru perioada 2014-2020* (HG 18/14.01.2015); *Strategia naţională de învăţare pe tot parcursul vieţii* 2015 - 2020 (HG nr.418/2015), *Strategia naţională pentru dezvoltare durabilă a României* - Orizonturi 2013 – 2020 – 2030;

- necesitatea unei abordări sistemice a educaţiei timpurii, care înglobează, deopotrivă, educaţia antepreşcolară şi educaţia preşcolară, corectându-se abordarea lor fragmentată din practica de până acum;

- iniţierea şi adoptarea unor schimbări relevante, cu valoare constructivă, având la bază reuşitele şi progresele realizate până acum (datorită precedentului curriculum şi demersurilor subsecvente – generalizarea învăţământului preşcolar, promovarea obligativitivităţii acestuia şi a avantajelor educaţiei de la vârste fragede; investiţia în infrastructura educaţională; formarea cadrelor didactice şi a celorlalţi actori care intră în contact cu copilul preşcolar; promovarea şi implementarea unor noi abordări educaţionale etc.).

În documentul de politici educaționale – ***Repere pentru proiectarea și actualizarea Curriculumului național*** (ISE, 2016), se menționează următoarele: *curriculumul pentru educaţia timpurie a copilului de la naştere până la 6 ani se fundamentează pe un set de finalităţi formulate în documentul de politici educaţionale Reperele fundamentale în învăţarea şi dezvoltarea timpurie (RFIDT, aprobate prin O.M. nr. 3851/2010). Acest document reprezintă un set de enunţuri care reflectă aşteptările privind ceea ce ar trebui copiii să ştie şi să fie capabili să facă. Aceste aşteptări sunt definite pentru a sprijini creşterea şi dezvoltarea normală și deplină a copiilor de la naştere până la intrarea în şcoală. Conform documentului menţionat, finalităţile educaţiei timpurii au în vedere o abordare holistică, vizând cele cinci domenii ale dezvoltării copilului:*

- ✓ *dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală;*
- ✓ *dezvoltarea socio-emoţională;*
- ✓ *dezvoltarea cognitivă și cunoaşterea lumii;*
- ✓ *dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii;*
- ✓ *capacităţi și atitudini în învăţare.*

În acest context, noul curriculum pentru educaţia timpurie aduce o viziune îmbunătăţită asupra educaţiei pentru acest segment de vârstă, înglobată în conținutul programei, în *Metodologia de aplicare a planului de învățământ pentru educația timpurie*, în scrisori metodice şi recomandări, în ghiduri și îndrumătoare metodice avizate de minister, constituind un demers complex, care valorizează contribuţiile anterioare, experienţa și practicile reușite în domeniul educaţiei timpurii din România. Acesta se adresează tuturor cadrelor didactice, managerilor, factorilor de decizie, specialiştilor în domeniul educaţiei timpurii – pedagogilor, psihologilor, consilierilor, cadrelor didactice din mediul academic, care asigură formarea iniţială şi continuă a cadrelor didactice pentru educația timpurie (prin grade didactice şi prin programe, cursuri sau stagii de formare), precum și altor actori de la nivelul societății, cu rol important în educaţie.

Principii generale care stau la baza elaborării curriculumului

Curriculum-ul reprezintă un instrument de optimizare a experienței educaționale a copiilor. Acest document stabilește cadrul pedagogic pentru sprijinirea dezvoltării copiilor într-un mod holistic, prin practici educaționale și de îngrijire care permit copiilor să-și atingă întregul potențial, permițând totodată educatorilor să-și personalizeze abordarea în funcție de interesele, necesitățile și potențialul fiecărui copil. În acest sens, o serie de documente europene accentuează că există un impact important al curriculum-ului predat asupra dezvoltării copiilor (Comisia Europeană, EACEA și Eurydice, 2014).

Prin urmare, educația și îngrijirea timpurie a copiilor trebuie considerate drept baza sistemelor de educație și de formare, fapt care se traduce prin asigurarea condițiilor optime de dezvoltare în perspectivă a competențelor cheie. O educație timpurie coerentă în toate mediile implicate (familie, grădiniță, comunitate etc.) reprezintă contextul necesar unui echilibru între aspectele socio-emoționale, învățare și starea de bine.

Pornind de la bunele practici naționale și europene în elaborarea curriculum-ului pentru educația timpurie, documentul de față susține:

- un curriculum bazat pe o declarație de principii și valori care recunosc drepturile copilului ca ființă umană și respectul față de părinți, ca primii educatori ai copilului;
- un curriculum cu un cadru pedagogic larg, care stabilește principiile pentru susținerea dezvoltării copiilor prin practici educaționale și de îngrijire care răspund nevoilor și potențialului copiilor.
- un curriculum care abordează dezvoltarea holistică a copiilor în domenii largi pentru dezvoltare și susține relizarea unui echilibrul adecvat între învățare și dezvoltarea armonioasă a personalității.
- un curriculum cu un accent puternic pe comunicare, interacțiune și dialog ca factori-cheie care susțin învățarea și starea de bine a copiilor, prin crearea de mesaje semnificative/ relevante pentru copil și pe sentimentul apartenenței la grup;
- un curriculum care încurajează personalul să lucreze în mod colegial și să-și evalueze în permanență practicile, prin observare și documentarea experiențelor de învățare ale copiilor (prin implicarea părinților ca parteneri egali), astfel încât să răspundă nevoilor și potențialului tuturor copiilor;
- un curriculum care include cooperarea cu părinții și promovează valori democratice, într-un cadru de diversitate socio-culturală.

Principiile enumerate mai jos indică **valorile fundamentale** care stau la baza elaborării Curriculumului pentru educaţia timpurie:

- *Principiul educaţiei centrate pe copil* (cunoașterea, respectarea și valorizarea unicităţii copilului, a nevoilor, trebuinţelor şi caracteristicilor acestuia);
- *Principiul respectării drepturilor copilului* (dreptul la educaţie, dreptul la liberă exprimare etc.);
- *Principiul învăţării active* (crearea de experienţe de învăţare în care copilul participă activ si poate alege și influența modul de desfășurare a activității);

- *Principiul dezvoltării integrate* (printr-o abordare integrată a activităţilor, multidisciplinară/interdisciplinară);
- *Principiul interculturalităţii* (cunoaşterea, recunoaşterea şi respectarea valorilor naţionale şi ale celorlalte etnii);
- *Principiul echităţii şi nondiscriminării* (dezvoltarea unui curriculum care să asigure, în egală măsură, oportunităţi de dezvoltare tuturor copiilor, indiferent de gen, etnie, religie sau statut socio-economic);
- *Principiul educaţiei ca interacţiune dintre educatori şi copil* (dependenţa rezultatelor educaţiei de ambele părţi participante în proces, atât de individualitatea copilului, cât şi de personalitatea educatorului[3]/ părintelui).

În relație cu valorile promovate de acest curriculum, practica/ opțiunile metodologice ale educatorilor vor fi orientate de următoarele **principii ale aplicării Curriculumului pentru educația timpurie**:

- *Principiul individualizării* (organizarea activităţilor ţine cont de ritmul propriu de dezvoltare a copilului, de nevoile sale, asigurîndu-se libertatea copiilor de a alege activităţi şi sarcini în funcţie de nevoile lor),
- *Principiul învăţării bazate pe joc* (jocul este activitatea copilului prin care acesta se dezvoltă natural, prin urmare trebuie să stea la baza conceperii activităţilor didactice de toate tipurile),
- *Principiul diversităţii contextelor şi situaţiilor de învăţare* (oferirea unui mediul educaţional de contexte şi situaţii de învăţare diverse, care să solicite implicarea copilului sub cât mai multe aspecte: cognitiv, emoţional, social, motric),
- *Principiul alternării formelor de organizare a activităţii*: frontal, în grupuri mici, în perechi şi individual şi *a strategiilor de învăţare*,
- *Principiul parteneriatului cu familia şi cu comunitatea* (este necesar ca între educatoare şi familie să se stabilească relaţii de parteneriat care să asigure continuitate şi coerenţă în demersul educaţional; familia reprezintă un partener activ, nu doar receptor al informaţiilor furnizate de educatoare referitoare la progresele realizate de copil; totodată e importantă înţelegerea valorii educaţiei, pentru comunitate şi participarea comunităţii, în perioadele timpurii).

Impactul așteptat al acestui curriculum:

- Abordările pedagogice centrate pe copii pot să susțină mai eficient dezvoltarea generală a copiilor, să ofere sprijin pentru strategiile lor de învățare și să promoveze dezvoltarea lor cognitivă și non-cognitivă, printr-o axare mai țintită asupra învățării practice, asupra jocurilor și interacțiunilor sociale.
- Alegerea, organizarea activităților și a instrumentelor pedagogice fac adesea obiectul unui dialog între educatori și copii. Educația timpurie ar trebui să ofere un spațiu social, cultural și fizic sigur și primitor, în care copiii să beneficieze de o serie de posibilități de a-și dezvolta potențialul. Conform studiilor privind pedagogia optimă în educația timpurie, un copil și un adult receptiv sunt condiții esențiale pentru învățare și dezvoltare.

[3] În acest document, termenul *educator / educatoare* este folosit generic pentru toate categoriile de personal didactic din educația timpurie, conform legislației în vigoare.

- Programul educațional este cel mai bine proiectat atunci când se bazează pe premiza fundamentală că educația și îngrijirea sunt inseparabile. Activitățile de îngrijire implică în mod obișnuit o comunicare intensă, precum și interacțiuni pozitive și reciproce între copii și adulți, în acest fel ele încurajând un sentiment de apartenență și încredere.
- Implicarea și cooperarea părinților este relevantă, deoarece permite cadrelor didactice să se bazeze pe experiența și pe cunoștințele părinților, iar părinților le permite să beneficieze de cunoștințele și sprijinul personalului specializat.

Planul de învățământ pentru educația timpurie

Planul de învăţământ pentru educaţia timpurie reprezintă produsul curricular principal și constituie componenta reglatoare esenţială a curriculumului pentru educaţia timpurie, documentul oficial, normativ şi obligatoriu care jalonează organizarea de ansamblu a procesului de predare-învăţare-evaluare, pentru fiecare nivel de vârstă şi tip de instituţie de educaţie specifică perioadei aferente copilăriei timpurii. Documentul se prezintă sub formă schematică, cuprinzând toate activităţile de învățare pentru fiecare grupă şi nivel de vârstă, numărul de ore aferente săptămânal fiecărei categorii/ fiecărui tip de activități, pentru a putea asigura tuturor copiilor din toate unităţile antepreşcolare şi preşcolare de stat şi particulare din ţară, acces la acelaşi tip de educaţie și şanse egale în dezvoltare şi învăţare.

Intervalul de vârstă	Categorii/Tipuri de activități de învățare	Nr.ore de activități de învățare desfășurate cu copiii zilnic/tură	Numărul total de ore de activități de învățare/săptămână
0 – 18 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Rutine și tranziţii	2 ½ h (2 zile/săpt.) 3 h (3 zile/săpt.)	14 h
	Activităţi tematice	10/15 min.	1 h
	TOTAL		**25h**
19 – 36 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 ½ h	12 ½ h
	Rutine și tranziţii	2 h (4 zile/săpt.) 2 ½ h (1 zi/săpt.)	10 ½ h
	Activităţi tematice	20/25 min.	2 h
	TOTAL		**25 h**
37 – 60 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	2 h	10 h
	Activităţi pe domenii experiențiale	1 h	5 h
	TOTAL		**25 h**

Intervalul de vârstă	Categorii/Tipuri de activități de învățare	Nr.ore de activități de învățare desfășurate cu copiii zilnic/tură	Numărul total de ore de activități de învățare/săptămână
61 – 72/84 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	1 ½ h	7 ½ h
	Activităţi pe domenii experiențiale	1 ½ h	7 ½ h
	TOTAL		**25 h**

NOTĂ:

- Tipurile de activităţi menţionate în planul de învăţământ sunt activităţi de învățare (în sensul activităților educative în care se învață) desfăşurate cu întreaga grupă de copii sau pe grupuri mici, în decursul unei săptămâni.
- Prezentul plan de învăţământ este valabil pentru **toate tipurile de servicii de educaţie şi îngrijire oferite copiilor de la naştere până la intrarea în învățământul primar, din unitățile de învățământ de stat, particulare și confesionale și în care activitățile se desfășoară în limba română, în limba minorităților naționale sau în limbi de circulație internațională.**
- Planul de învățământ se aplică **inclusiv în unitățile de educație timpurie care integrează copii cu dizabilităţi**, caz în care se va acorda mai multă atenție așteptării unui răspuns din partea copilului și participării spontane la activități alături de ceilalți copii, și mai puțin numărului de activități pe care acesta le desfășoară. Totodată, menționăm faptul că, în cazul grupelor din învățământul special sau special integrat, în afara acestor tipuri de activități, copiii beneficiază și de terapii specifice, activități care nu sunt incluse în acest plan de învățământ.
- **Durata activităţilor poate varia, în funcţie de particularităţile copiilor** şi, implicit, de interesul manifestat de grupul de copii/copil pentru acestea, de conţinutul activităţilor, precum şi în funcţie de maniera de desfăşurare. Recomandat este ca, pentru primul interval de vârstă, durata unei activităţi să fie de cel mult 5-10 minute, după care, pentru intervalele următoare, durata activităţii poate creşte progresiv, până la 35 minute, în funcţie de reperele enumerate mai sus. De asemenea, este necesar ca, cel puţin la primul interval de vârstă, indiferent de durata recomandată pentru desfăşurarea unei activităţi, cadrul didactic să aştepte reacţia fiecărui copil. În funcţie de această reacţie, va decide asupra duratei, modului de desfăşurare şi conţinutului (spre exemplu: dacă grupul de copii nu reacţionează suficient de bine sau nu dă semne că a înţeles textul scurt însoţit de imaginile/păpuşile/marionetele pe care cadrul didactic le foloseşte, activitatea ar putea continua cu o imitare a personajelor - onomatopee, dialog, mişcare- sau cu o simulare „a plecării” acestora către alţi copii, ca semn că activitatea s-a încheiat). În cazul în care, în funcție de particularitățile de vârstă și de dezvoltare ale copiilor din grupă, se optează pentru o durată mai mică a activităților pe domenii experiențiale (< 1 h, < 1½ h) diferența de timp poate fi alocată celorlalte tipuri de activități de învățare.

- Conform prevederilor în vigoare, **activitățile de învățare pe domenii experiențiale alternează cu pauze de 10-15 minute pentru copii** (pauzele pot fi alocate jocului liber, jocurilor de mișcare, exercițiilor fizice, unei tranziții, unei rutine).
- Conform prevederilor ***art. 262. din Legea educației naționale nr.1/2011***, cu modificările și completările ulterioare, *activitatea personalului didactic de predare se realizează într-un interval de timp zilnic de 8 ore, respectiv 40 de ore pe săptămână, şi cuprinde: a) activităţi didactice de predare-învăţare-evaluare şi de instruire practică şi examene de final de ciclu de studii, conform planurilor-cadru de învăţământ; b) activităţi de pregătire metodico-ştiinţifică; c) activităţi de educaţie, complementare procesului de învăţământ: mentorat, şcoală după şcoală, învăţare pe tot parcursul vieţii.*
- Programul zilnic de activitate efectivă cu copilul la grupă este **de 5 ore** pe zi, respectiv de 25 de ore pe săptămână.
- Activitatea personalului didactic de predare este completată **zilnic cu 3 ore de activitate de pregătire metodico-științifică**, în care se realizează: proiectarea curriculară, proiectarea și pregătirea activității zilnice, studiul individual, confecționarea materialului didactic, consemnarea observaţiilor asupra copiilor în *Caietul de observații*/*Observator* și a progresului individual al copiilor în *Fișele de apreciere a progresului individual al copilului înainte de intrarea în clasa pregătitoare* (**Anexele 3 și 4**) sau în alte instrumente de monitorizare/înregistrare avizate de MEN, proiectarea activităților extrașcolare sau a unor activități din cadrul proiectelor educaționale derulate, amenajarea sau reorganizarea ambientului educațional, organizarea de expoziții cu produse ale activităţii copiilor, conceperea unor fișe de lucru pentru copii, participări la cursuri de formare, la activități ale comisiei metodice, la întâlniri metodice, la schimburi de experiență, la activități în parteneriat cu familia sau cu alți parteneri educaționali etc. Activitatea zilnică, de pregătire metodico-științifică, se poate desfășura și în afara spațiului grădiniței: bibliotecă, altă unitate preșcolară/școlară, centre de pregătire în educație etc., în scopul schimbului de bune practici.
- **Într-o singură zi din săptămână** (stabilită la nivel de județ/sector al municipiului București), **cele 3 ore** de activitate de pregătire metodico-științifică vor fi desfășurate **în instituția de învățământ**. Acest lucru se va concretiza prin derularea unor întâlniri ale cadrelor didactice din aceeași instituție și/sau din aceeaşi comisie metodică cu scopul de a încuraja procesul de reflecție și autoreflecție cu privire la demersul didactic desfășurat cu copiii: exemple de bune practici, vulnerabilități, găsirea unor soluții la problemele existente, diseminarea unor aspecte relevante însușite în cadrul cursurilor de formare, clarificarea unor aspecte legate de aplicarea strategiilor didactice, de integrare a unor conținuturi, de evaluare a demersului didactic și de adaptare la nevoile și interesele individuale ale copiilor etc. Activităţii metodice săptămânale desfăşurate la nivelul unităţii de învăţământ trebuie să i se acorde o deosebită importantă, întrucât conduce la crearea unei atmosfere efervescente, lucrative, la formarea unei viziuni unitare între membrii aceluiaşi colectiv didactic pe probleme educaţionale, şi, în cele din urmă, la construirea **etosului instituţiei de învăţământ**.

Metodologia de aplicare a Planului de învățământ pentru educația timpurie

1. Planul de învăţământ pentru educaţie timpurie prezintă o **abordare sistemică** a demersurilor educaționale, asigurând continuitatea acestora în cadrul celei mai accelerate perioade de dezvoltare din viaţa copilului şi între ciclurile de educaţie antepreşcolară, preşcolară şi primară.
2. **Intervalele de vârstă** (0 – 18 luni, 19 – 36 de luni, 37 – 60 de luni şi 61 – 72/84 de luni), care apar în planul de învăţământ, precum și **categoriile/tipurile şi numărul de ore alocate pentru activităţi** sunt rezultatul corelării realităţilor din sistem cu *Reperele fundamentale în învăţarea şi dezvoltarea timpurie a copilului de la naştere la 7 ani* şi cu tendinţele la nivel european și mondial în domeniu.

3. **Copilul este un subiect activ în procesul învăţării,** iar dezvoltarea copilului este dependentă de ocaziile pe care i le oferă rutina zilnică, interacţiunile cu ceilalţi, organizarea mediului şi activităţile/situaţiile de învăţare, special create de adult. În acest context, **jocul este activitatea fundamentală a copilului,** pe care se sprijină toate tipurile de activităţi de învăţare.
4. **Activităţile de învăţare** (atât cele de la nivel antepreșcolar, cât și cele de la nivel preșcolar) reprezintă un ansamblu de acţiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate şi conduse de cadrul didactic, prevăzute în *Curriculumul pentru educație timpurie* și care conduc la atingerea așteptărilor pe care adulții le au de la copii în această perioadă, ca premise ale competențelor de mai târziu ale tinerilor. Desfăşurarea acestora necesită **coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri** ai procesului de predare-învăţare-evaluare, respectiv: **cadre didactice, părinţi, copii,** dar şi a colaboratorilor şi partenerilor educaţionali din comunitate, a căror implicare este la fel de importantă. În desfăşurarea acestora, accentul va cădea pe încurajarea iniţiativei copilului, pe învăţarea prin experimente şi exersări individuale. Activităţile de învăţare se desfăşoară individual, în grupuri mici sau cu întreaga grupă de copii.
5. **Categoriile/Tipurile de activităţi de învăţare** prezente în acest plan de învăţământ sunt: (i) la nivel antepreșcolar – ***Activități tematice, Rutine și tranziții, Jocuri și activități liber-alese*** și (ii) – la nivel preșcolar - ***Activităţi pe domenii experiențiale*** (care pot fi activităţi integrate sau pe discipline), ***Jocuri şi activităţi liber-alese şi Activităţi pentru dezvoltare personală.***
6. **Activitățile tematice –AT** (nivel antepreșcolar) sunt: ***Jocul*** (mijloace de realizare: jocul cu jucăria, joc simbolic, joc senzorial, joc de construcție, joc didactic, joc cu nisip și apă, jocul imitativ etc.), ***Activități artistice și de îndemânare*** (mijloace de realizare: desen, pictură, modelaj, activități practice și gospodărești), ***Activități de muzică și mișcare*** (mijloace de realizare: audiții, jocuri muzicale, jocuri cu text și cânt, jocuri cu instrumente de percuție, cântecele, exerciții euritmice), ***Activități de creație și de comunicare*** (mijloace de realizare: povestiri, memorizări, lucrul cu cartea, citire de imagini, jocuri de cuvinte, jocuri verbal-imitative, exerciții onomatopeice), ***Activități de cunoaștere*** (mijloace de realizare: observări, lecturi după imagini, activități matematice cu jucării și obiecte concrete, convorbiri cu și fără suport intuitiv, jocuri didactice, microexperimente) și ***Activități în aer liber*** (mijloace de realizare: plimbări, jocuri la nisipar, jocuri și întreceri sportive, utilizarea aparatelor de joacă adecvate vârstei).
7. **Activitățile pe domenii experiențiale - ADE** (nivel preșcolar) sunt activităţi integrate sau pe discipline, desfăşurate cu copiii în cadrul unor proiecte tematice sau în cadrul săptămânilor independente, planificate în funcţie de temele mari propuse de curriculum, precum şi de nivelul de vârstă şi de nevoile şi interesele copiilor din grupă. Mijloacele de realizare sunt jocul cu toate valenţele şi sub toate formele sale (liber, dirijat, iniţiat de copii, sau iniţiat de cadrul didactic, jocul didactic, logic, de perspicacitate, de creativitate, muzical, de mişcare etc.), povestirea, exerciţiile cu material individual, experimentele, construcţiile, lectura după imagini, observarea, convorbirea, povestirile create de copii, memorizările, precum şi alte mijloace, specifice didacticii, în funcţie de nevoile educaţionale ale copiilor preșcolari. Se vor avea în vedere toate domeniile experiențiale și asigurarea unui echilibru în planificarea mijloacelor de realizare a activităților zilnice și săptămânale. Selectarea, structurarea logică a mijloacelor de realizare a acestor activități trebuie să ţină cont de tipul de activitate: de comunicare de noi cunoștințe și formare de deprinderi şi priceperi, de consolidare/sistematizare a cunoştinţelor, priceperilor şi deprinderilor, de verificare - evaluare (exemplu: activitatea de convorbire, care se bazează pe cunoştinţe însuşite anterior în alte activităţi, se organizează după activităţi de observare, povestire, jocuri didactice, lecturi pe bază de imagini sau în contactul direct cu obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare). În cazul activităților integrate, mijloacele de realizare se succed și alternează în funcție de obiectivele de atins, de temă, de alte variabile sau determinanți, cum ar fi: vârsta și potențialitățile copiilor.

8. **Jocurile şi activităţile liber-alese – ALA** sunt cele pe care, de regulă, copiii şi le aleg şi care îi ajută să socializeze în mod progresiv şi să se iniţieze în cunoaşterea lumii fizice, a mediului social şi cultural căruia îi aparţin, a matematicii, comunicării, a limbajului citit şi scris etc. Ele se desfăşoară pe grupuri mici, în perechi şi chiar individual și pot fi abordate, în manieră integrată, cu activitățile tematice/pe domenii experiențiale și cu activitățile pentru dezvoltare personală.
9. Reuşita desfăşurării jocurilor şi a activităţilor liber-alese depinde, în mare măsură, de modul în care este organizat şi conceput **mediul educaţional**. Acesta trebuie să stimuleze copilul, să-l ajute să se orienteze, să-l invite la acţiune. Materialele care se vor regăsi zilnic în zonele/centrele/colţurile deschise nu trebuie să fie aleatorii, ci atent alese, în strânsă corelare cu tema săptămânii sau cu tema proiectului aflat în derulare. Astfel, dacă este vorba de activităţi desfăşurate în sala de grupă, cadrul didactic va acorda o atenţie deosebită organizării spaţiului în centre, cum ar fi: ***Biblioteca, Colţul căsuţei/Joc de rol, Construcţii, Ştiinţă, Arte, Nisip şi apă*** şi altele. Organizarea acestor centre se va face ţinând cont de resursele materiale, de spaţiul existent şi de nivelul de vârstă al copiilor.
10. În funcţie de spaţiul disponibil, cadrul didactic poate deschide toate centrele sau cel puţin **două centre de activitate**, în care pregăteşte zilnic „oferta" pentru copii, astfel încât aceştia să aibă posibilitatea **să aleagă** locul de învăţare şi joc în funcţie de disponibilitate şi nevoi. **Copiii trebuie să se bucure de mobilitate şi de libertatea de opţiune.**
11. Tema **Jocurilor şi activităţilor liber-alese** poate fi dată sub o formă generică şi comună tuturor centrelor deschise sau se pot stabili teme diferite pentru fiecare centru de activitate, aspect ce rămâne la latitudinea cadrului didactic. În ambele situaţii, tema şi conţinutul acestor activităţi se realizează simultan, corelându-se cu celelalte activităţi din programul zilei şi cu tema proiectului aflat în derulare, având în atenţie atingerea obiectivelor planificate.
12. În cadrul jocurilor şi activităţilor liber-alese, actualul plan de învățământ alocă zilnic un timp de cel puțin 30 de minute **jocului liber.** În această perioadă, în care copiii pot să-și aleagă jocul și jucăria preferată, pot să analizeze/exploreze obiecte/mecanisme/fenomene/idei de care se simt atrași, pot comunica și împărtăși impresii cu colegii etc., cadrele didactice au ocazia să îi observe atent și să consemneze aspecte ale jocurilor, preferințelor și acțiunilor libere ale copiilor, care să le sprijine atât în procesul de cunoaștere, cât și în cel de modelare sau facilitare a dezvoltării optime a copiilor.
13. Pentru **jocurile şi activităţile alese desfăşurate în alte spații decât spațiului obișnuit al grupei (outdoor),** o atenţie specială va fi acordată atât organizării şi amenajării curţii de joc, cât şi siguranţei pe care o oferă copiilor spaţiul respectiv şi dotările existente. De asemenea, în funcție de spațiul ales pentru desfășurarea activităților outdoor, care poate fi și în afara instituției (parc, crâng, pădure, pajiște, fermă, gospodăria bunicilor etc.), va fi acordată atenția cuvenită adecvării jocului și explorării la condițiile oferite de acesta.
14. **Activităţile pentru dezvoltare personală** – **ADP** de la nivel preșcolar includ **rutinele**, **tranziţiile** (care se află și la nivelul antepreșcolar**), o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții** (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), **activităţile** de **dezvoltare a înclinaţiilor personale/predispoziţiilor/aptitudinilor** din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activităţile opționale și extrașcolare.
15. **Rutinele** sunt activităţile-reper după care se derulează întreaga activitate a zilei. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului şi contribuie la dezvoltarea globală a acestuia. Rutinele înglobează, de fapt, activităţi de tipul: ***sosirea copilului, întâlnirea de dimineaţă, micul dejun, igiena – spălatul şi toaleta, masa de prânz, somnul/perioada de relaxare de după-amiază, gustările, plecarea*** *acasă* şi se disting prin faptul că se repetă zilnic, la intervale aproximativ stabile, cu aproape aceleaşi conţinuturi. La întâlnirea de dimineaţă, accentul va cădea, printre altele (salutul,

mișcările de înviorare/masajul sau mângâierea cu scopul susținerii emoționale – în cazul copiilor foarte mici și în cazul copiilor agitați, triști sau a celor care manifestă această nevoie, efectuarea prezenței, calendarul naturii), în funcție de vârsta copilului, pe: autocunoaștere, empatie, dezvoltarea abilităților de comunicare și de relaționare, luarea deciziilor, încurajarea alegerilor și rezolvarea conflictelor.

16. **Tranziţiile** sunt activităţi de scurtă durată, care fac ***trecerea de la momentele de rutină la activităţi de învăţare, de la o activitate de învăţare la alta***, în diverse momente ale zilei. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcţie de vârsta copilului, de contextul momentului şi de competențele cadrului didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activităţi desfăşurate în mers ritmat, a unei activităţi care se desfăşoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unei activităţi în care se execută, concomitent cu momentul de tranziţie respectiv, un joc cu text şi cânt cu anumite mişcări cunoscute deja de copii etc.
17. **Activităţile desfăşurate în perioada după-amiezii** includ: activităţi recuperatorii şi ameliorative pe domenii experiențiale (din categoria/de tipul ADE), activități recreative, de cultivare şi dezvoltare a înclinaţiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor (din categoria/de tipul ADP) și activități liber-alese. Acestea respectă ritmul propriu de învăţare al copilului şi aptitudinile individuale şi sunt corelate cu tema săptămânală/tema proiectului şi cu celelalte activităţi din programul zilei. Se recomandă ca, în cadrul acestor activități, să se valorifice rezultatele evaluărilor periodice (vezi Fișa de apreciere a progresului copilului înainte de intrarea în clsa pregătitoare) și rezultatele evaluărilor secvențiale și consemnările din Caietul de observații/Observator.
18. **Programul anual de studiu** pentru nivelul antepreșcolar și pentru nivelul preșcolar se va organiza în jurul a şase mari teme (teme de integrare curriculară) ***Cine sunt/ suntem?, Când, cum şi de ce se întâmplă?, Cum este, a fost şi va fi aici pe pământ?, Cine şi cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simţim?*** şi ***Ce şi cum vreau să fiu?*** (ordinea prezentării nu are o succesiune obligatorie și nu are nicio legătură cu momentul din anul şcolar când, pentru o temă sau alta, se pot derula cu copiii, îndeosebi cu preșcolarii, diferite proiecte tematice). Pentru intervalul de vârstă 0-3 ani, ca și pentru nivelul 3-5 ani, nu este obligatoriu să se parcurgă toate cele șase teme pe parcursul unui an şcolar. În acest context, cadrul didactic se poate opri la cel puţin 2 teme anuale (pentru nivelul antepreșcolar) și, respectiv, cel puțin 4 teme anuale (pentru nivelul preșcolar), în funcţie de nivelul grupei și de dimensiunile de dezvoltare avute în vedere. În situaţia grupelor cu copii de 5-6 ani se recomandă parcurgerea tuturor celor 6 teme anuale de studiu.
19. Pornind de la aceste teme, **anual, pe grupe de vârstă, se stabilesc proiectele/activităţile tematice** care urmează a se derula cu copiii.
20. Într-un an şcolar, la nivelul preșcolar, se pot derula cu copiii **maximum 7 proiecte tematice** cu o durată maximă de 5 săptămâni/proiect sau un număr mai mare de proiecte de mai mică amploare (ceea ce este recomandat), variind între 1-3 săptămâni, în funcţie de complexitatea temei abordate şi de interesul copiilor pentru tema respectivă. De asemenea, pot exista şi săptămâni în care copiii nu sunt implicaţi în niciun proiect, dar în care sunt stabilite teme săptămânale independente, de interes pentru ceea ce copiii vor să studieze. Totodată, pot exista şi proiecte de o zi (teme concurente) şi/sau proiecte transsemestriale. Pentru nivelul antepreșcolar se recomandă abordarea tematică săptămânală.
21. **În medie,** pentru toate cele patru intervale de vârstă, **o activitate cu copiii durează între 5 şi 30 de minute** (de regulă, 5-10 minute la nivel antepreșcolar și până la 35 minute la grupa mare, nivel preșcolar). În funcţie de nivelul grupei, de particularităţile individuale ale copiilor din grupă și de specificul situațiilor educative, cadrul didactic va decide care este timpul efectiv necesar pentru desfăşurarea fiecărei activităţi. Activitățile integrate derulate cu copiii preșcolari pot avea o durată care depășește intervalul recomandat, în contextul în care cadrul didactic planifică cu atenție, pe parcursul acestora, momentele de tranziție și rutină.

22. **Numărul de ore pentru activităţi** zilnice, precum și numărul de activități dintr-o săptămână desfăşurate cu copiii variază în funcţie de tipul de program ales de părinţi (program normal – 5 ore sau program prelungit/săptămânal – 10 ore) și în funcţie de intervalul de vârstă al copiilor.
23. Pentru grupele de vârstă cuprinse în intervalul **de la naștere la 6 ani**, tipurile de activităţi desfăşurate cu copiii vor viza **socializarea copilului** (comunicare, familiarizare, integrare, colaborare, cooperare, negociere, luarea deciziilor în comun etc.), **obţinerea treptată a unei autonomii personale**, precum și **pregătirea pentru viața socială** (parte a acesteia fiind și pregătirea pentru școală).
24. Cadrele didactice consultă **Programul zilnic** (cu reperele orare)[4] stabilit de Ministerul Educaţiei Naționale în procesul de definitivare și aprobare a Programului zilnic din cadrul *Regulamentului de ordine interioară*.
25. **În programul zilnic este obligatoriu să existe cel puţin o activitate sau un moment/secvenţă de mişcare** *(joc de mişcare cu text şi cânt, activitate de educaţie fizică, moment de înviorare, întreceri sau trasee sportive, plimbare în aer liber etc.).* Totodată, cadrul didactic va avea în vedere expunerea copiilor la factorii de mediu, ca o condiţie pentru menţinerea stării de sănătate şi de călire a organismului şi va scoate copiii în aer liber cel puţin o dată pe zi, indiferent de anotimp (mențiuni clare și explicite legate de acest aspect vor fi trecute în *Contractele educaționale* care se încheie cu părinții).
26. **Lectura** rămâne una dintre cele mai intense, mai educative şi mai răspândite activităţi. Cu cât apropierea copilului de carte se face mai devreme, cu atât mai importante şi mai durabile sunt efectele ei în domeniul limbajului, al comunicării, precum şi în cel al comportamentului şi al socializării. În acest context, pentru a potența efectul demersurilor inițiate, încă din 2002, în cadrul proiectului național *Să citim pentru mileniul III*, se statuează, ca moment obligatoriu, de 10-15 minute/zi, ***Momentul poveștilor.*** Educatoarea are libertatea de a plasa acest moment în programul zilnic al copiilor, în funcție de modul în care își gândește derularea activităților din zi, în funcție de temele abordate, de disponibilitatea copiilor etc., respectiv: fie la *Întâlnirea de dimineață*, fie ca moment de tranziție, fie la sfârșitul zilei sau a primei părți a zilei - înainte de masă, înainte de somn, înainte de plecarea acasă etc. Această activitate nu se va opri doar lectura unui text și la câteva întrebări şi răspunsuri pe marginea acesuia, ci poate conține, chiar dacă în momente/etape/zile diferite, și redarea conţinutului textului citit, ca un exerciţiu eficient de exprimare şi comunicare, în care face dovada înțelegerii textului și unde copilul ordonează şi formulează propoziţii, operaţii în care antrenează şi gândirea.
27. **Proiectele şi programele educaţionale** (locale, judeţene, naţionale, internaţionale), la care a aderat unitatea de învăţământ sau cadrul didactic, conţin seturi de acţiuni planificate pe o durată determinată de timp, care să conducă pe termen lung la formarea competențelor cheie. Întrucât acestea trebuie realizate într-o secvenţă logică, planificarea acestora va ține cont de corelarea cu celelate activităţi desfăşurate cu copiii și de evitarea supraîncărcării. Se recomandă ca fiecare cadru didactic să desfăşoare activităţi în cel puţin un program/proiect educaţional naţional sau judeţean, specific nivelului preşcolar, în funcţie de oportunităţile identificate.
28. Activităţile care privesc **educația rutieră, educația ecologică, educația pentru sănătate, educația culturală, educația religioasă, educația financiară, educația pentru valori, drepturile copilului** intră în categoria activităților liber-alese, după cum pot intra, la fel de bine, şi în categoria activităţilor de dezvoltare personală și/sau a activităților pe domenii experienţiale; totul depinde de tipul şi tema acestor activităţi şi de cât de bine se corelează cu tema proiectului sau cu tema săptămânală. Spre exemplificare: uneori există posibilitatea să introducem o temă din aceste domenii la *Întâlnirea de dimineaţă*, dacă se leagă de un eveniment relatat de copii (spre exemplu: dacă un copil a auzit de un incendiu şi

[4] Vezi Anexa 2

aduce în discuţie acest eveniment, considerăm că atunci este momentul potrivit pentru a face educaţie PSI) sau dacă educatoarea găseşte un pretext sau se folosește de un anumit eveniment/întâmplare pentru a aduce în atenţia copiilor un nou proiect (exemplu: în drum spre grădiniţă educatoarea întâlneşte mai multe persoane care cultivă flori în grădină, în faţa blocului/casei etc.; discută cu copiii despre acest lucru şi propune derularea unui proiect cu tema „Flori de primăvară”).

29. **Activităţile extraşcolare** se vor planifica şi desfăşura lunar, cu participarea părinţilor şi a altor parteneri educaţionali din comunitate (autorităţi locale, biserică, poliție, agenţi economici, ONG-uri etc.).
30. **Activitatea opțională** intră în norma cadrului didactic și i se acordă o plajă orară de 0-1 activitate/săptămână. Activităţile opţionale intră în categoria activităţilor de învăţare, respectiv a celor pentru dezvoltare personală şi se includ în programul zilnic al copilului în grădiniţă. Programa unei activităţi opţionale poate fi elaborată de educatoare şi, în acest caz, va fi avizată de inspectorul de specialitate sau poate fi aleasă din oferta de programe opționale avizate de MEN sau de ISJ. Activităţile opţionale se desfăşoară în conformitate cu prevederile legale în vigoare.
31. Pentru încurajarea studiului limbilor străine, în această perioadă de dezvoltare a copilului, educatoarele pot face apel la abilitățile dobândite și atestate/certificate în perioada formării inițiale/continue și pot utiliza o serie de resurse specifice existente pe piaţa auxiliarelor didactice. De exemplu, se poate utiliza metoda CLIL (Content and Language Integrated Learning) sau curriculumul dezvoltat de o echipă de cadre didactice din România participante la proiectul Erasmus+ *Bilingual Education: a step ahead* (2015).
32. **Activitatea de consiliere educațională a părinților** susţinută, de regulă, de cadrele didactice în parteneriat cu consilierul școlar din CJRAE (Centul Județean de Resurse și Asistență Educațională) și desfăşurată săptămânal, în baza O.M. nr. 5132/2009 şi Precizărilor MEN nr. 46267/28.09.2010, necesită o proiectare anticipată pentru perioade mai mari de timp (un semestru sau pentru intervalul dintre o vacanţă şi alta), pentru a asigura o comunicare constantă, promptă și eficientă cu părinţii. Cadrul didactic trebuie să-și anticipeze atent această activitate, în corelare cu tema propusă. Pentru aceasta, se recomandă ca fiecare cadru didactic să elaboreze un portofoliu care să conţină materiale-suport pentru temele de consiliere – concepute sau preluate din diverse surse (valide şi relevante). În acelaşi timp, fiecare cadru didactic va răspunde întrebărilor şi solicitărilor uzuale ale părinţilor, chiar dacă acestea nu se încadrează în tema planificată. În situaţia în care tema propusă de părinţi nu poate fi soluţionată atunci când a fost formulată, din cauze variate (informaţii insuficiente, context educaţional neadaptat etc.), cadrul didactic anunţă părintele/părinţii că se va documenta şi va furniza răspunsurile solicitate la o dată anunţată.

Programa pentru educația timpurie.

Structura curriculară și modelul de proiectare curriculară promovat

Bazele capacității de a învăța pe tot parcursul vieții se formează în primii ani ai copilăriei. Învățarea este un proces gradual, iar construirea unor premise puternice în copilăria mică reprezintă o condiție prealabilă pentru dezvoltarea competențelor și pentru succesul educațional de la nivelurile superioare, fiind, în egală măsură, esențială pentru sănătatea și pentru starea de bine a copiilor.

În acest context, **finalitățile educației timpurii,** vizează o serie de aspecte, care se constituie în p**remise ale competențelor-cheie formate, dezvoltate și diversificate, pe traseul școlarizării ulterioare:**

- Dezvoltarea liberă, integrală şi armonioasă a personalităţii copilului, în funcţie de ritmul propriu şi de trebuinţele sale, sprijinind formarea autonomă şi creativă a acestuia.
- Dezvoltarea capacităţii de a interacţiona cu alţi copii, cu adulţii şi cu mediul pentru a dobândi cunoştinţe, deprinderi, atitudini si conduite noi;
- Încurajarea explorărilor, exerciţiilor, încercărilor si experimentărilor, ca experienţe autonome de învăţare;
- Descoperirea, de către fiecare copil, a propriei identităţi, a autonomiei şi dezvoltarea unei imagini de sine pozitive;
- Sprijinirea copilului în achiziţionarea de cunoştinţe, capacităţi, deprinderi şi atitudini necesare la intrarea în şcoală şi pe tot parcursul vieţii.

Programa şcolară pentru educaţia timpurie valorifică paradigma curriculară centrată pe competenţe şi fundamentează demersurile educaţionale pe copil şi pe activitatea de învăţare a acestuia ca proces, respectiv pe dobândirea unor comportamente care să asigure premisele dezvoltării competențelor cheie mai târziu. Luând în calcul particularitățile dezvoltării copilului până la 6 ani, nu este proprie utilizarea conceptului de competență, înțeleasă ca ansamblu integrat de cunoştinţe, abilităţi și atitudini. Competența implică existența unor scheme cognitive și pattern-uri de comportament, deci un nivel de dezvoltare superior celui atins de copiii tipici în etapa 0-3 ani și chiar 3-6 ani. În Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind stabilirea Cadrului European al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții (Jurnalul Oficial C 111 din 06.05.2008) competența este descrisă din perspectiva responsabilității și a autonomiei, drept capacitate dovedită de a utiliza cunoştinţe, abilităţi şi capacităţi personale, sociale şi/sau metodologice în situaţii de muncă sau de studiu şi pentru dezvoltarea profesională şi personală.

Opţiunea pentru utilizarea competenţelor cheie ca repere în stabilirea profilului de formare pentru învățământul preuniversitar a reprezentat o decizie de politică educaţională importantă promovată de *Legea educaţiei naţionale nr 1/2011*. Diagrama de mai jos plasează educația timpurie la baza dezvoltării acestor competențe, pornind de la modelul de structurare a nivelurilor de dezvoltare a celor opt domenii de competenţe cheie, în relație cu nivelurile de învăţământ preuniversitar:

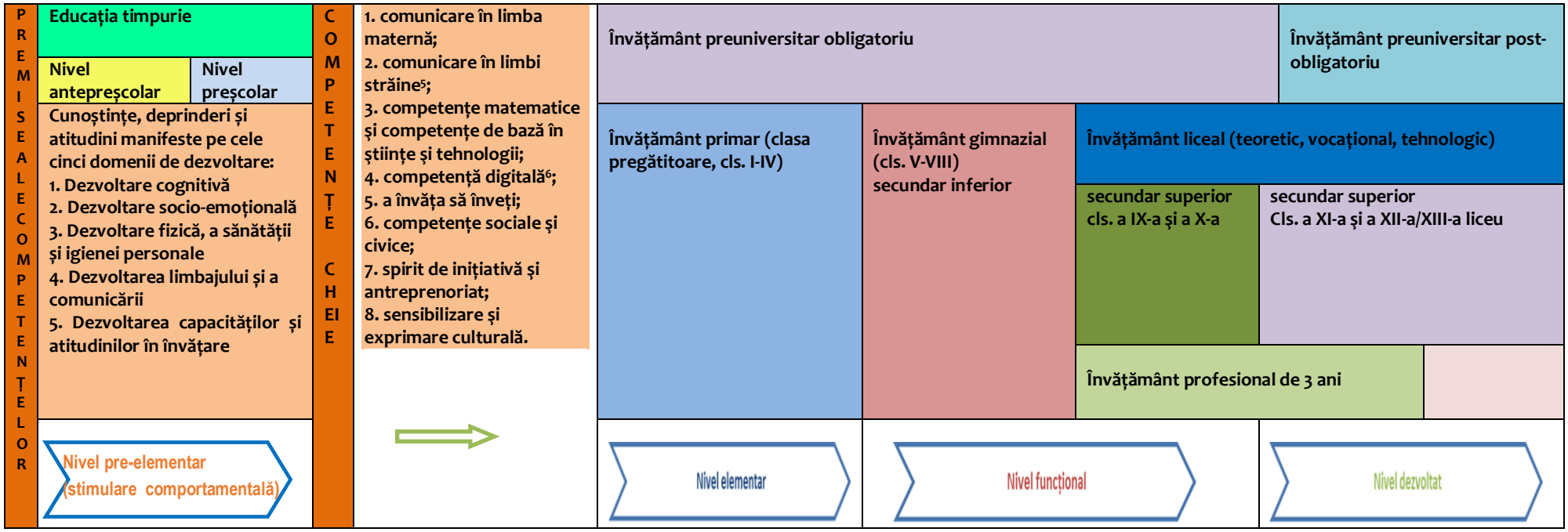

Axa *Programei pentru educaţia timpurie* o constituie: *domeniile de dezvoltare – dimensiuni ale dezvoltării – comportamente, ca premise ale competențelor ulterioare*.

Valorificând această axă, cadrul didactic practician va realiza derivările pedagogice necesare şi, pornind de la domeniile de dezvoltare vizate în ***Curriculumul pentru educaţia timpurie*** și detaliate în ***Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani***:

- va selecta dimensiunile de dezvoltare, pe fiecare domeniu de dezvoltare specific nivelului de vârstă și comportamentele aferente, pe care le va urmări;
- va transfera în practica didactică şi va „operaţionaliza" comportamentele selectate, prin conceperea unor activități de învăţare adecvate.

[5] Competențele de comunicare în limbi străine nu sunt direct vizate de curriculumul pentru educația timpurie, dar se recomandă ca, în măsura în care resursele disponibile permit, să fie abordate prin modul de desfășurare a activităților (de ex., CLIL, proiecte / parteneriate cu alte instituții similare din alte țări – de tipul parteneriatelor eTwinning, prin activități opționale etc.).

[6] Competențele digitale nu sunt direct vizate de curriculumul pentru educația timpurie, dar se recomandă ca, în măsura în care resursele disponibile permit, să fie abordate prin modul de desfășurare a activităților.

Domeniile de dezvoltare

Domeniile de dezvoltare sunt diviziuni convenţionale, necesare din raţiuni pedagogice, pentru asigurarea dezvoltării depline, complexe şi pentru observarea evoluţiei copilului.

Între toate domeniile de dezvoltare există dependenţe şi interdependenţe, astfel că fiecare achiziţie dintr-un domeniu influenţează semnificativ progresele copilului în celelalte domenii. De exemplu, când copilul învaţă să meargă, chiar dacă în cea mai mare parte este implicat domeniul fizic, cel al motricităţii grosiere, copilul este implicat şi din punct de vedere al receptării semnalelor auditive (dezvoltare senzorială) şi din punct de vedere al dezvoltării socio-emoţionale, prin interacţiunea cu adultul, precum şi din punct de vedere al limbajului (receptează şi transmite mesaje orale). Adultul cu care comunică în acel moment îi transmite emoţii, îl încurajează, îi zâmbeşte, iar copilul înţelege mesajul şi simte susţinerea adultului, simte siguranţa. De asemenea, când copilul încearcă să povestească ceva, în cea mai mare parte este implicat domeniul *Dezvoltarea limbajului şi a comunicării*, dar copilul este implicat şi socio-emoţional, pentru că urmăreşte reacţiile celorlalţi şi învaţă semnificaţia acestora, gesticulează (motricitate fină) sau se manifestă chiar prin mişcări largi (motricitate grosieră), uneori inventând cursul narativ sau problematizând cursul narativ (dezvoltare cognitivă). În fine, când experimentează, execută mişcări de motricitate fină, copilul este implicat din punct de vedere senzorial, stabileşte relaţii de cauzalitate, trăieşte emoţii şi descoperă ce poate şi ce nu poate să facă (își construiește imaginea de sine), sau simte dacă are nevoie de ajutorul unui alt copil sau adult (dezvoltare socio-emoţională).

De aceea, domeniile de dezvoltare devin, pe parcursul primilor ani de viaţă organizată în mediul din creşă şi din grădiniţă, instrumente pedagogice esenţiale pentru a realiza individualizarea educaţiei şi a învăţării, dând posibilitatea educatorilor să identifice atât predispoziţiile, cât și înclinațiile cu care copilul a venit pe lume, „interesele” sale sau, mai bine spus, domeniile, secvenţele, aspectele sau elementele mediului social şi natural de care este atras şi faţă de care îşi manifestă curiozitatea, precum şi dificultăţile pe care la întâmpină fiecare în parte pe parcursul dezvoltării timpurii. Cele cinci domenii de dezvoltare sunt:

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂŢII ŞI IGIENEI PERSONALE – cuprinde o gamă largă de deprinderi şi abilităţi (de la mişcări largi, cum sunt săritul, alergarea, până la mişcări fine de tipul realizării desenelor sau modelarea), dar şi coordonarea, dezvoltarea senzorială, alături de cunoştinţe şi abilităţi referitoare la îngrijire şi igienă personală, nutriţie, alte practici de menţinere a securităţii personale.

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOŢIONALĂ – vizează debutul vieţii sociale a copilului, capacitatea lui de a stabili şi menţine interacţiuni cu adulţi şi copii. Interacţiunile sociale mediază modul în care copiii se privesc pe ei înşişi şi lumea din jur. Dezvoltarea emoţională vizează îndeosebi capacitatea copiilor de a-şi percepe şi exprima emoţiile, de a înţelege şi răspunde emoţiilor celorlalţi, precum şi dezvoltarea conceptului de sine, crucial pentru acest domeniu. În strânsă corelaţie cu conceptul de sine se dezvoltă imaginea despre sine a copilului, care influenţează decisiv procesul de învăţare.

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI FAȚĂ DE ÎNVĂȚARE – se referă la modul în care copilul se implică într-o activitate de învăţare, modul în care abordează sarcinile şi contextele de învăţare, precum şi la atitudinea sa în interacţiunea cu mediul şi persoanele din jur, în afara deprinderilor şi abilităţilor menţionate în cadrul celorlalte domenii de dezvoltare.

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ŞI A PREMISELOR CITIRII ŞI SCRIERII – vizează dezvoltarea limbajului (sub aspectele vocabularului, gramaticii, sintaxei, dar şi a înţelegerii semnificaţiei), a comunicării (cuprinzând abilităţi de ascultare, comunicare orală şi scrisă, nonverbală şi verbală) şi preachiziţiile pentru scris-citit şi însoţeşte dezvoltarea în fiecare dintre celelalte domenii.

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ŞI CUNOAŞTEREA LUMII – a fost definită în termenii abilităţii copilului de a înţelege relaţiile dintre obiecte, fenomene, evenimente şi persoane, dincolo de caracteristicile lor fizice. Domeniul include ablităţile de gîndire logică şi rezolvare de probleme, cunoştinţe elementare matematice ale copilului şi cele referitoare la lume şi mediul înconjurător.

În contextul în care încă de la naștere începe formarea și dezvoltarea competențelor de mai târziu ale tânărului, în acest stadiu, pe diferitele dimensiuni ale domeniilor de dezvoltare, se așteaptă de la copil următoarele:

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ŞI IGIENEI PERSONALE

Nivel antepreșcolar (de la naștere la 3 ani)

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei antepreșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1.	***Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viaţă familiare***	1.1.Își poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva/ pe cineva sau pentru a executa o mișcare (a merge, a alerga, a prinde/a arunca o minge etc.) 1.2. Participă activ în jocuri, dansuri, jocuri în aer liber etc. 1.3. Utilizează mâinile și degetele în manipularea corespunzătoare a unor obiecte/instrumente (tacâmuri, creion, pensulă, puzzle etc.)
2.	***Conduită senzorio-motorie, pentru orientarea mișcării***	2.1. Imită animale prin mișcare, onomatopee, înfățișare etc. 2.2. Explorează și utilizează texturi și suprafețe diferite când se joacă (nisip, apă, frunze, pluș, plastic, burete etc.) 2.3. Își coordonează mișcările în funcție de stimuli vizuali, ritm, cadență, pauză, semnale sonore, melodii.
3.	***Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală***	3.1. Face diferența între lucruri care se mănâncă și cele care nu se mănâncă 3.2. Identifică produsele de îngrijire a corpului (săpun, șampon, pastă de dinți etc.) 3.3. Acordă atenție indicațiilor privind situațiile periculoase (ex.: *Dă-mi, te rog, mâna când traversăm strada!)* 3.4. Solicită ajutorul adultului la nevoie/ când se simte în pericol

Nivel preșcolar (de la 3 la 6 ani)

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei preșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1	***Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viaţă familiare***	1.1. Își coordonează mușchii în desfășurarea unor activități diversificate, specifice vârstei 1.2. Participă la activităţi fizice variate, adecvate nivelului lui de dezvoltare 1.3. Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activităţi variate
2	***Conduită senzorio-motorie,***	2.1. Utilizează simţurile (văzul, auzul, simţul tactil, mirosul etc.) în interacţiunea cu mediul apropiat.

Nr. crt.	Dimensiuni ale dezvoltării	La finalul perioadei preșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:
	pentru orientarea mișcării	2.2. Se orientează în spațiu pe baza simțurilor. 2.3. Își coordonează mișcările în funcție de ritm, cadență, pauză, semnale sonore, melodii.
3	***Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală***	3.1. Exersează, cu sprijin, respectarea unor principii de bază specifice unei alimentaţii sănătoase 3.2. Manifestă deprinderi de păstrare a igienei personale 3.3. Demonstrează abilităţi de autoprotecţie faţă de obiecte şi situaţii periculoase 3.4. Utilizează reguli de securitate fizică personală

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Nivel antepreșcolar (de la naștere la 3 ani)

Nr. crt.	Dimensiuni ale dezvoltării	La finalul perioadei antepreșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:
1.	***Interacțiuni cu adulții și cu copiii de vârste apropiate***	1.1. Imită și se joacă împreună cu adulții, interacționând pozitiv cu aceștia 1.2. Cere ajutorul adultului, atunci când este în dificultate 1.3. Se bucură de compania copiilor la joacă
2.	***Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității***	2.1. Se joacă în prezența altor copii, diferiți din punctul de vedere al genului, limbii vorbite, etniei sau cu cerințe educative speciale 2.2. Anticipează și urmează reguli/rutine simple, cu supraveghere și dacă acestea i se reamintesc 2.3. Începe să împartă și să înapoieze jucării, cu ajutorul adulților 2.4. Cu ajutorul unui adult, vorbește cu alt copil pentru a rezolva un conflict 2.5. Demonstrează conștientizarea stărilor emoționale diferite prin jocul de rol (ex.: *alină păpușa care plânge*)
3.	***Conceptul de sine***	3.1. Atrage atenția asupra sa, în fotografii sau în oglindă 3.2. Își recunoaște propriile obiecte
4.	***Autocontrol și expresivitate emoțională***	4.1. Recunoaște și numește emoții simple (teamă, bucurie, tristețe) 4.2. Începe să își controleze pornirile/impulsurile (ex.:*spune NU obiectelor pe care i se interzice să le ia*)

Nivel preșcolar (de la 3 la 6 ani)

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei preșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1	***Interacțiuni cu adulții și cu copiii de vârste apropiate***	1.1. Manifestă încredere în adulţii cunoscuţi, prin exersarea interacţiunii cu aceştia 1.2. Demonstrează abilități de solicitare și de primire a ajutorului în situaţii problematice specifice 1.3. Inițiază/participă la interacţiuni pozitive cu copii de vârstă apropiată
2	***Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității***	2.1. Exprimă recunoașterea și respectarea asemănărilor şi a deosebirilor dintre oameni 2.2. Își însușește și respectă reguli; înțelege efectele acestora în planul relațiilor sociale, în contexte familiare 2.3. Exersează, cu sprijin, asumarea unor responsabilități specifice vârstei, în contexte variate 2.4. Exersează, cu sprijin, abilități de negociere şi de participare la luarea deciziilor 2.5. Demonstrează acceptare și înțelegere faţă de celelalte persoane din mediul apropiat
3	***Conceptul de sine***	3.1. Exersează, cu sprijin, autoaprecierea pozitivă, în diferite situaţii educaţionale 3.2. Își promovează imaginea de sine, prin manifestarea sa ca persoană unică, cu caracteristici specifice
4	***Autocontrol și expresivitate emoțională***	4.1. Recunoaște și exprimă emoții de bază, produse de piese muzicale, texte literare, obiecte de artă etc. 4.2. Demonstrează abilităţi de autocontrol emoţional

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Nivel antepreșcolar (de la naștere la 3 ani)

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei antepreșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1.	***Curiozitate, interes și inițiativă în învățare***	1.1. Manifestă curiozitate pentru activități, persoane și obiecte noi 1.2. Încearcă/inițiază acțiuni noi și începe să își asume riscuri
2.	***Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități)***	2.1. Finalizează proiecte simple (ex.: *un puzzle din 3-5 piese*) 2.2. Solicită și acceptă ajutor pentru a depăși o dificultate
3.	***Activare și manifestare a potențialului creativ***	3.1. Se preface că este ceva sau cineva, își folosește imaginația în joc 3.2. Găsește utilizări noi ale obiectelor, cu/ fără îndrumarea adultului (ex.: *transformă farfuria și lingura în tobă*) 3.3. Demonstrează prezența simțului muzical ritmic, armonic prin cântec, joc cu text și cânt, dans etc.

Nivel preșcolar (de la 3 la 6 ani)

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei preșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1	***Curiozitate, interes și inițiativă în învățare***	1.1. Manifestă curiozitate şi interes pentru experimentarea și învăţarea în situații noi 1.2. Inițiază activități de învățare și interacțiuni cu copiii sau cu adulții din mediul apropiat
2	***Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități)***	2.1. Realizează sarcinile de lucru cu consecvență 2.2. Integrează ajutorul primit, pentru realizarea sarcinilor de lucru la care întâmplină dificultăți.
3	***Activare și manifestare a potențialului creativ***	3.1. Manifestă creativitate în activități diverse 3.2. Demonstrează creativitate prin activități artistico-plastice, muzicale și practice, în conversații și povestiri creative 3.3. Demonstrează simț muzical ritmic, armonic prin cântec, joc cu text și cânt, dans etc.

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Nivel antepreșcolar (de la naștere la 3 ani)

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei antepreșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1.	***Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute***	1.1. Ascultă povești și povestiri scurte, participă la jocuri/cântece/poezii însoțite, inițial, de gesturi (comunicare receptivă) 1.2. Folosește intonații diferite, gesturi, limbajul corpului, structuri lingvistice/gramaticale simple pentru a transmite un mesaj (comunicare expresivă)
2.	***Mesaje orale în diverse situații de comunicare***	2.1. Verbalizează experiențe senzoriale gustative, olfactive sau vizuale 2.2. Întreabă pentru a cunoaște denumirea obiectelor, evenimentelor, persoanelor 2.3. Folosește cuvinte noi în experiențele zilnice
3.	***Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute***	3.1. Este atras de cărți, reviste, imagini și le privește/răsfoiește fără să fie asistat 3.2. Recită sau cântă rime familiare, individual sau împreună cu alți copii 3.3. Completează o poveste cunoscută privind imaginile acesteia 3.4. Mâzgălește/lasă urme pe hârtie cu un scop și descrie ce a desenat/scris

a. Nivel preșcolar (de la 3 la 6 ani) *[7]

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei preșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1	***Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute***	1.1. Exersează, cu sprijin, ascultarea activă a unui mesaj, în vederea înțelegerii și receptării lui (comunicare receptivă) 1.2. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)
2	***Mesaje orale în diverse situaţii de comunicare***	2.1. Demonstrează capacitate de comunicare clară a unor idei, nevoi, curiozități, acțiuni, emoții proprii (comunicare expresivă) 2.2. Respectă regulile de exprimare corectă, în diferite contexte de comunicare 2.3. Demonstrează extinderea progresivă a vocabularului
3	***Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute***	3.1. Participă la experiențe de lucru cu cartea, pentru cunoașterea și aprecierea cărții 3.2. Discriminează/diferențiează fonetic cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere 3.3. Identifică prezența mesajului scris, apreciază și valorifică mesajul scris în activitățile curente 3.4. Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj

b. Nivel preșcolar (de la 3 la 6 ani)**[8]

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei preșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1	***Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă)***	1.1. Se familiarizează cu sunetele specifice limbii române 1.2. Înțeleg mesaje simple 1.3. Participă la activitățile de grup și la activitățile de joc în calitate de auditor
2	***Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă)***	2.1. Pronunță corectă sunetele specifice limbii române 2.2. Participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor 2.3. Utilizează structuri orale simple 2.4. Exersează și extinde progresiv vocabularul

[7] *În cazul învățământului organizat pentru limbile minorităților naționale, dimensiunile de dezvoltare de la punctul **a.** se referă la limba maternă

[8] ** În cazul învățământului organizat pentru limbile minorităților naționale, dimensiunile de dezvoltare de la punctul **b**. se referă la limba română, ca limbă nematernă.

Nr. crt.	Dimensiuni ale dezvoltării	La finalul perioadei preșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:
3	**Manifestarea unei atitudini pozitive faţă de limba română**	3.1. Participă, cu interes și cu plăcere, la activitățile în limba română 3.2. Utilizează structurile orale însușite în contexte familiare, cunoscute (ex. în cadrul jocurilor de rol, sau în dramatizări, teatru de păpuși, etc.)

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Nivel antepreșcolar (de la naștere la 3 ani)

Nr. crt.	Dimensiuni ale dezvoltării	La finalul perioadei antepreșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:
1.	**Relații, operații și deducții logice în mediul apropiat**	1.1. Experimentează pentru a observa efectele propriilor acțiuni asupra obiectelor și asupra celorlalți 1.2. Constată și descrie asemănarea sau deosebirea dintre două obiecte de același tip (ex.: *o minge este mai mare decât lată, fusta mea este la fel cu cea a Mariei* etc.) 1.3. Repetă/ reia comportamente pornind de la experiențe anterioare (ex.: *observă cum adultul suflă în mâncare pentru a o răci și suflă și el/ea la următoarea masă*) 1.4. Utilizează explorarea prin încercare și eroare pentru a rezolva probleme
2.	**Reprezentări matematice elementare, pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat**	2.1 Recunoaște unele cantități ale unor obiecte (ex.: *două cărți, trei cutii* etc.) 2.2. Identifică prin comparare, mărimea (*mare – mic*) sau cantitatea (*mult/-e – puțin/-e*) obiectelor de același tip 2.4. Seriază obiecte de același fel într-un șir (ex.: *un șir de cuburi*) 2.5. Identifică, cu sprijin, categorii de obiecte, ființe (ex.: pisica, vulpea și câinele sunt animale) și le grupează după un criteriu
3.	**Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare**	3.1. Sesizează detalii sau diferențe între obiecte, ființe, fenomene de care sunt interesați, atunci când le examinează 3.2. Observă și înțeleg că ființele vii au nevoie de apă și hrană pentru a crește și a se dezvolta 3.3. Descrie câteva părți ale corpului omenesc și câteva organe de simț 3.4. Întreține (ordonează) mediul apropiat, asistat de un adult

Nivel preșcolar (de la 3 la 6 ani)

Nr. crt.	*Dimensiuni ale dezvoltării*	*La finalul perioadei preșcolare, copilul va manifesta o serie de comportamente, între care:*
1	***Relații, operații și deducții logice în mediul apropiat***	1.1. Identifică elementele caracterisice ale unor fenomene/relaţii din mediul apropiat 1.2. Compară experienţe, acţiuni, evenimente, fenomene/relaţii din mediul apropiat 1.3. Construieşte noi experienţe, pornind de la experienţe trecute 1.4. Identifică posibile răspunsuri/soluţii la întrebări, situaţii - problemă şi provocări din viaţa proprie şi a grupului de colegi 1.5. Realizează, în mod dirijat, activități simple de investigare a mediului, folosind instrumente şi metode specifice
2	***Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat***	2.1 Demonstrează familiarizarea cu conceptul de număr şi cu numeraţia 2.2. Demonstrează familiarizarea cu informații despre mărime, formă, greutate, înălţime, lungime, volum 2.3. Identifică şi numește formele obiectelor din mediul înconjurător 2.4. Efectuează operaţii de seriere, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor 2.5. Rezolvă situații-problemă, pornind de la sortarea şi reprezentarea unor date
3	***Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare***	3.1. Evidenţiează caracteristicile unor obiecte localizate în spaţiul înconjurător 3.2. Identifică și valorifică unele caracteristici ale lumii vii, ale Pământului şi Spaţiului 3.3. Descrie unele caracteristici ale lumii vii, ale Pământului şi Spaţiului 3.4. Demonstrează cunoașterea poziției omului în univers, ca parte a lumii vii şi ca ființă socială

Anexa nr.1

Schema proiectării, pe teme anuale de studiu, a activităților tematice/pe domenii experiențiale

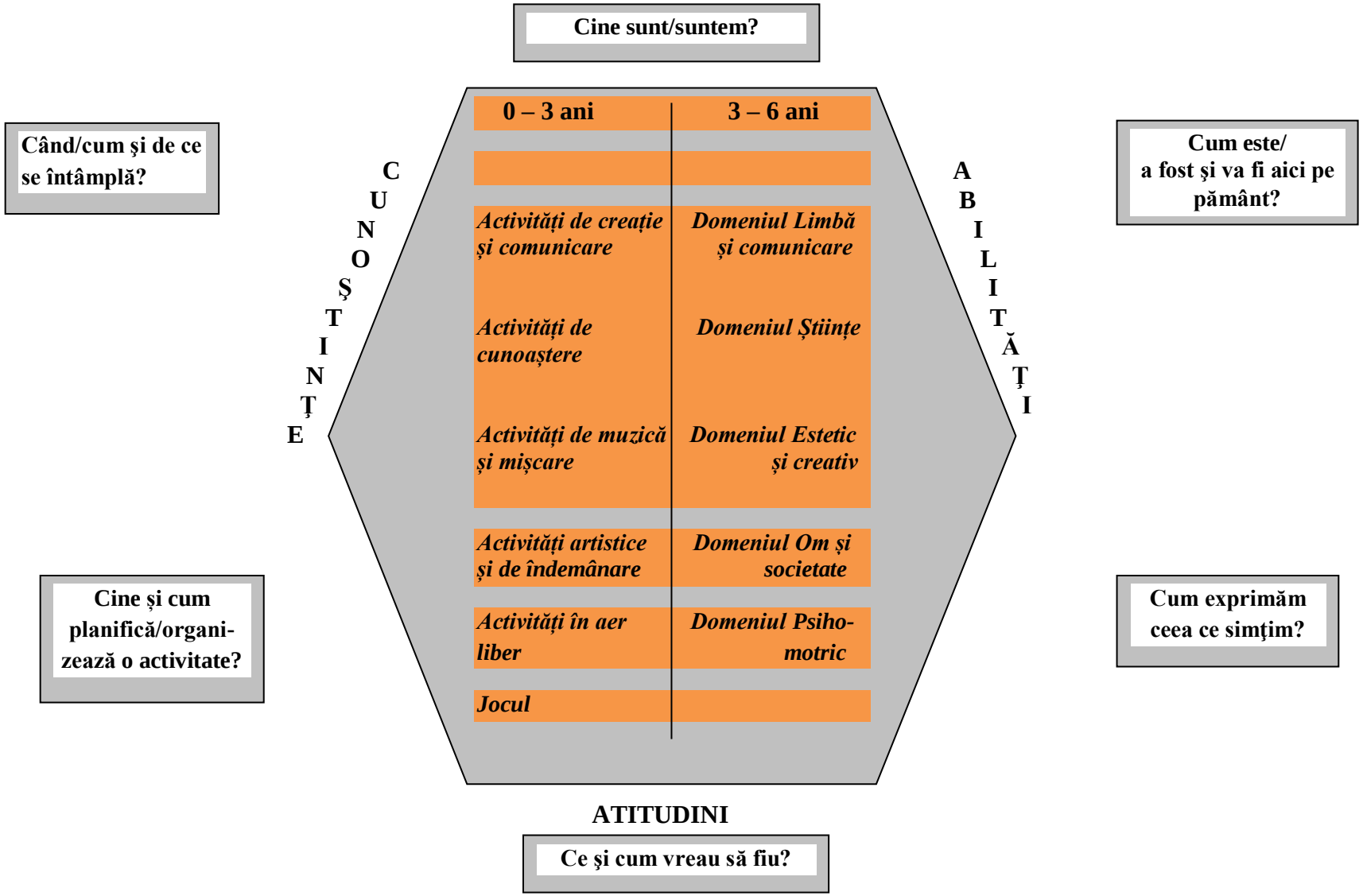

CONȚINUTUL TEMELOR ANUALE DE STUDIU

CINE SUNT/SUNTEM?

Descrierea temei

O explorare a naturii umane, a convingerilor şi valorilor personale, a corpului uman, a stării de sănătate proprii şi a familiei, a grupului de prieteni, a comunităţii de apartenenţă, a culturilor cu care venim în contact, a drepturilor şi a responsabilităţilor proprii, a ceea ce înseamnă să fii om.

CÂND/CUM ŞI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Descrierea temei

O explorare a lumii fizice şi materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relaţiei cauză-efect, a fenomenelor naturale şi a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului ştiinţei şi tehnologiei.

CUM ESTE/A FOST ŞI VA FI AICI PE PĂMÂNT?

Descrierea temei

O explorare a evoluţiei vieţii pe Pământ, cu identificarea factorilor care întreţin viaţa, a problemelor lumii contemporane (poluarea, încălzirea globală, suprapopularea etc.)

O explorare a orientării noastre în spaţiu şi timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei şi geografiei din perspectivă locală şi globală, a căminelor şi a călătoriilor noastre, a descoperirilor, a contribuţiei oamenilor şi civilizaţiilor la evoluţia noastră în timp şi spaţiu.

CINE ŞI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?

Descrierea temei

O explorare a modalităţilor în care comunitatea/individul îşi planifică şi îşi organizează activităţile, precum şi a caracteristicilor produselor activității/ muncii şi, implicit, a modalităţilor prin care acestea sunt realizate.

O incursiune în lumea sistemelor şi a comunităţilor umane, a specificului activităților umane şi a profesiilor/ ocupațiilor, a rolului capacităţilor antreprenoriale.

CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMŢIM?

Descrierea temei

O explorare a felurilor în care ne descoperim şi ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile şi valorile, atât în relaţiile interpersonale, cât şi prin limbaj şi prin arte.

O incursiune în lumea patrimoniului cultural naţional şi universal.

CE ŞI CUM VREAU SĂ FIU?

Descrierea temei

O explorare a drepturilor şi a responsabilităţilor, a gândurilor şi năzuinţelor noastre de dezvoltare personală și profesională.

O incursiune în universul jocului, învățării și al muncii, al naturii şi al valorilor personale și sociale ale acestora.

O incursiune în lumea profesiilor, a activităţii umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor şi abilităţilor proprii, a propriei valori şi a încurajării stimei de sine.

Anexa nr.2

PROGRAMUL ZILNIC (0-3 ani)

- grupe cu orar normal –

Repere orare	Jocuri şi activităţi liber- alese	Activităţi tematice	Rutine și tranziții
8,00 – 9,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (joc liber)	-	Rutină: *Primirea copiilor* (deprinderi specifice)
9,00 – 11,30	Jocuri şi activităţi liber-alese (pe centre de interes)	Activități tematice	Rutină: *Întâlnirea de dimineaţă (5 min.)* *Pregătire pentru activităţi* (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de comunicare etc.) Rutină : *Gustarea* (deprinderi specifice)
11,30 – 12,30	Jocuri şi activităţi liber-alese (pe centre de interes, joc liber)	-	*Liber la joacă !* (deprinderi igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de comunicare etc.)
12,30-13,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (joc liber)-	-	Rutină: *Plecarea acasă* (deprinderi specifice)

PROGRAMUL ZILNIC (0-3ani)

- grupe cu orar prelungit/săptămânal -

Repere orare	Jocuri şi activităţi liber-alese	Activităţi tematice	Rutine şi tranziţii
8,00 – 9,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (joc liber)	-	Rutină: *Primirea copiilor* (deprinderi specifice) Rutină: *Micul dejun* (deprinderi specifice)
9,00 – 11,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (pe centre de interes, joc liber)	Activităţi tematice	Rutină: *Întâlnirea de dimineaţă* *Pregătire pentru activităţi* (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de comunicare etc.) *Activităţi de stimulare individuală*
11,00 – 12,30	Jocuri şi activităţi liber-alese (pe centre de interes)	-	*Liber la joacă !* (deprinderi igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de comunicare etc.) Rutină : *Masa de prânz* (deprinderi specifice)
12,30 – 16,00	Activităţi de relaxare Jocuri şi activităţi liber-alese (facultativ, pentru copiii care nu dorm sau care se trezesc între timp)	-	*Joc și relaxare* (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de comunicare etc.) Rutină: *Gustarea* (deprinderi specifice)
16,00 – 17,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (pe centre de interes, joc liber)	Activităţi tematice (recuperatorii)	*Bucuroși, din nou la joacă!* (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de comunicare etc.)
17,00-17,30	Jocuri şi activităţi liber-alese (joc liber)	-	Rutină: *Plecarea copiilor acasă* (deprinderi specifice)

PROGRAMUL ZILNIC (3-5/6 ani)

- grupe cu orar normal -

Repere orare	Jocuri şi activităţi liber-alese	Activităţi pe domenii experienţiale	Rutine, Tranziții / Activităţi pentru dezvoltare personală
8,00 – 9,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (joc liber)	-	Rutină: *Primirea copiilor* (deprinderi specifice) Activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul / activităţi recuperatorii individualizate sau pe grupuri mici*
9,00 – 11,30	Jocuri şi activităţi liber-alese (pe centre de interes)	Activități pe domenii experienţiale	Rutină: *Întâlnirea de dimineaţă* (15/30 min.) Rutine şi tranziţii care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile care urmează (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire etc.) Rutină: *Gustarea* (deprinderi specifice)
11,30 – 12,30	Jocuri şi activităţi liber-alese (jocuri de mișcare, jocuri distractive, concursuri, spectacole de teatru, audiții literare/muzicale, activități în aer liber, vizite etc.)	-	Rutine şi tranziţii care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile liber-alese și, implicit, derularea jocurilor și a activităților recreative, în aer liber (deprinderi igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi motrice, deprinderi de comunicare și cooperare etc.) Opțional (în cazul în care se derulează, acesta se va desfășura o dată pe săptămână)
12,30 - 13,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (joc liber)	-	Activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul Rutină: *Plecarea acasă* (deprinderi specifice).

PROGRAMUL ZILNIC

- grupe cu orar prelungit/săptămânal -

Repere orare	Jocuri şi activităţi liber-alese	Activităţi pe domenii experienţiale	Rutine, Tranziții / Activităţi pentru dezvoltare personală
8,00 – 8,30	Jocuri şi activităţi liber-alese (joc liber)	-	Rutină: *Primirea copiilor* (deprinderi specifice) Activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul / activități recuperatorii individualizate sau pe grupuri mici
8,30 – 9,00	-	-	Rutină: *Micul dejun* (deprinderi specifice)
9,00 – 11,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (pe centre de interes)	Activități pe domenii de experienţiale	Rutină: *Întâlnirea de dimineaţă* (5-15/30 min.) Rutine şi tranziţii care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile care urmează (deprinderi de igienă individuală și colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire etc.) Rutină: *Gustarea* (deprinderi specifice)
11,00 – 13,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (jocuri de mișcare, jocuri distractive, concursuri, spectacole de teatru, audiții literare/muzicale, activități în aer liber, vizite etc.)	-	Rutine şi tranziţii care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile liber-alese și, implicit, derularea jocurilor și a activităților recreative, în aer liber (deprinderi igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi motrice, deprinderi de comunicare și cooperare etc.) Opțional (în cazul în care se derulează, acesta se va desfășura numai pe o singură tură, dimineața sau după amiaza, sau altenativ/pe ture, o dată pe săptămână) Rutină: *Masa de prânz* (deprinderi specifice)

Repere orare	Jocuri şi activităţi liber-alese	Activităţi pe domenii experienţiale	Rutine, Tranziţii / Activităţi pentru dezvoltare personală
13,00 – 15,30	Activităţi de relaxare Jocuri şi activităţi liber-alese (facultativ, pentru copiii care nu dorm sau care se trezesc între timp) sau Activități recuperatorii, ameliorative, de dezvoltare a înclinaţiilor personale / predispozițiilor / aptitudinilor	-	Rutine şi tranziţii care să vizeze pregătirea copiilor pentru perioada de somn/relaxare (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de lucru independent etc.)
15,30 - 16,00	-	-	Rutină: *Gustarea* (deprinderi specifice)
16,00 – 17,30	Jocuri şi activităţi liber-alese (jocuri pe centre de interes, jocuri de mișcare, jocuri distractive, concursuri, spectacole de teatru, audiții literare/muzicale, activități în aer liber, vizite etc.)	Activităţi recuperatorii şi ameliorative, pe domenii experienţiale Activități de dezvoltare a înclinaţiilor personale / predispozițiilor / aptitudinilor	Rutine şi tranziţii care să vizeze pregătirea copiilor pentru activitățile liber-alese și, implicit, derularea jocurilor de dezvoltare a aptitudinilor individuale (deprinderi de igienă individuală şi colectivă, deprinderi de ordine şi disciplină, deprinderi de autoservire, deprinderi de comunicare și cooperare, deprinderi de lucru independent etc.) Opțional (în cazul în care se derulează, acesta se va desfășura numai pe o singură tură, dimineața sau după amiaza, sau altenativ/pe ture, o dată pe săptămână)
17,30 – 18,00	Jocuri şi activităţi liber-alese (joc liber)	-	Activitate individuală de explorare a unui subiect de care este interesat copilul Rutină: *Plecarea copiilor acasă* (deprinderi specifice)

NOTĂ: Alocările orare, pe tipuri de activități, sunt orientative și vor sta la baza elaborării Programului zilnic din cadrul Regulamentului de ordine interioară. Activitățile recuperatorii individualizate sau pe grupuri mici pot fi diferite exerciții logopedice, motorii, de coordonare oculo-motorie, de atenție, de memorie etc., determinate de nevoi individuale ale unor copii din grupă și care pot fi derulate în funcție de disponibilitatea copiilor la momentul respectiv din program.

Anexa nr.3

Fişă pentru aprecierea progresului individual
al copilului, înainte de intrarea în învăţământul preşcolar

Nume şi prenume _____

Data naşterii _____

Educatoare _____

Data de la care frecventează creşa _____

Data la care a finalizat grupa mare _____

Perioada pentru apreciere iniţială _____

Perioada pentru apreciere finală _____

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[9]								
Nr crt	**Domeniul de dezvoltare**	**Indicatori comportamentali**	**Punctaj 1** (apreciere inițială)			**Punctaj 2** (apreciere pe parcurs)			**Punctaj 3** (apreciere finală)		
			Ns	**D**	**A**	**Ns**	**D**	**A**	**Ns**	**D**	**A**
1.	Dezvoltare socio-emoțională	Interacționează pozitiv și se joacă împreună cu adulții									
		Se joacă lângă alt copil									
		Urmează rutinele grupului (ex.comportamentul la masă)									

[9] A – comportament atins, D – comportament în dezvoltare, NS – comportament care necesită sprijin

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[9]								
		Își spune numele și vârsta, dacă este întrebat/-ă									
		Recunoște emoții simple (teamă, bucurie, tristețe)									
		Alt comportament particular copilului:									
2.	Dezvoltare fizică, a sănătății și igienei personale	Urcă și coboară scări, nealternând picioarele și fără sprijin									
		Realizează puzzle-uri de 3, 4 6 piese									
		Demonstrează coordonare oculo-motorie în jocurile de construcție, în realizarea puzzle-urilor, în înșirarea obiectelor pe ață etc.									
		Face diferența între lucruri care se mănâncă și cele care nu se mănâncă									
		Demonstrează interes privind mersul la toaletă și o poate folosi în mod regulat									
		Spune adultului când cineva îl lovește sau îi face ceva rău									
		Alt comportament particular copilului:									
3.	Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii	Acționează adecvat la comenzi care includ verbe (vino, deschide/închide etc.)									
		Formulează propoziții simple sau dezvoltate cu 3, 4 cuvinte									
		„Citește” cartea preferată unui adult sau sieși									
		Descrie ceea ce a desenat/scris sau ce a reprezentat									

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[9]								
		Alt comportament particular copilului:									
4.	Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii	Constată și descrie asemănarea sau deosebirea dintre două obiecte de același tip (o minge este mai mare decât alta, fusta mea e la fel cu cea a Mariei etc.)									
		Utilizează explorarea prin încercare și eroare pentru a rezolva probleme									
		Numără 1-3/5 obiecte									
		Identifică forma rotundă/cercul									
		Exprimă starea vremii prin relație cu fenomenele cunoscute (“Soare”, “Ninge”, “Plouă” etc.)									
		Alt comportament particular copilului:									
5.	Capacități și atitudini în învățare	Pune întrebări despre oameni noi și obiecte necunoscute									
		Alege o activitate din mai multe și o susține pentru o perioadă scurtă (cel puțin 5 minute)									
		Încearcă de mai multe ori o sarcină dificilă, pe o perioadă scurtă (să construiască un turn, în interval de 3-5 minute)									
		Se preface că este ceva sau cineva, își folosește imaginația în joc									
		Alt comportament particular copilului:									

Concluzii / Comentarii:

……..……...……...……
……...……
……
……..

Apreciere iniţială
Întocmit
Educatoare,

Apreciere finală
Întocmit
Educatoare,

Avizat
Director,

Avizat
Director,

Am luat cunoştinţă
Părinte,

Am luat cunoştinţă
Părinte,

Notă:

În realizarea prezentei grile a fost utilizat instrumentul *Reperele fundamentale în învăţarea şi dezvoltarea timpurie a copilului de la naştere la 7 ani* (RFÎDTC - aprobat prin OM nr. 3851/2010). Pentru cadrele didactice, formularea RFÎDTC reprezintă un punct de referinţă în organizarea şi proiectarea activităţilor din unităţile de educaţie timpurie. Ele au o funcţie diagnostică numai la **nivel de grup de copii, nu la nivel individual,** şi au ca scop evaluarea nivelului la care se situează toţi copiii dintr-o grupă, creşă/grădiniţă, din întregul sistem pe fiecare din domeniile precizate de document.

Așadar, în prezenta grilă, fiecare indicator se cotează cu A (comportament atins), D (comportament în dezvoltare) sau Ns (comportament care necesită sprijin) și nu reprezintă o ierarhizare și/sau o diagnosticare individuală, ci o informație valoroasă privind orientarea practicilor educatorilor/părinților în raport cu dezvoltarea optimă a copiilor în această perioadă.

Aprecierea finală (bilanțul), în fiecare moment considerat oportun de educatoare, pentru fiecare copil în parte, reflectă nivelul acestuia la un anumit moment și sprijină urmărirea progresului copilului, raportat la aplicarea curriculumului, precum și urmărirea progresului copilului în diferitele momente ale dezvoltării acestuia, pentru a putea adapta metodele de intervenție/a maximiza impactul programului educațional, pe parcursul derulării acestuia.

Anexa nr.4

Fişă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învățământul primar

Nume şi prenume _____

Data naşterii _____

Educatoare _____

Data de la care frecventează grădinița_____

Data la care a finalizat grupa mare _____

Perioada pentru apreciere inițială _____

Perioada pentru apreciere finală _____

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[10]								
Nr. Crt.	**Domeniul de dezvoltare**	**Indicatori comportamentali**	**Punctaj 1** (apreciere inițială)			**Punctaj 2** (apreciere pe parcurs)			**Punctaj 3** (apreciere finală)		
			Ns	**D**	**A**	**Ns**	**D**	**A**	**Ns**	**D**	**A**
1.	Dezvoltare socio-emoţională	Urmează indicațiile adulților în ceea ce privește comportamentul adecvat în anumite situații									

[10] A – comportament atins, D – comportament în dezvoltare, NS – comportament care necesită sprijin

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[10]								
		Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte									
		Își adaptează comportamentul în funcție de regulile diferitelor situații (de ex.: vorbește în șoaptă când intră la bibliotecă, când merge la muzeu etc.)									
		Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut									
		Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anurajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate									
		Alt comportament particular copilului									
2.	Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii	Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor									
		Utilizează în vorbire acordul de gen, număr, persoană, timp									
		Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze									
		Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei									
		Recunoaște litere mari/mici de tipar și le pune în corespondență cu sunetul asociat									

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[10]								
		Înțelege conceptul de scriere pentru comunicarea unei informații, a unui mesaj (etichetează lucrările, scrie scurte mesaje de felicitare etc.)									
		Alt comportament particular copilului:									
3.	Dezvoltare fizică, a sănătății și igienei personale	Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare (a prinde o minge, a arunca ceva etc.)									
		Își pune singur pantofii și își leagă șireturile/se îmbracă și se dezbracă singur									
		Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fară să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi, recunoaște mirosuri etc.)									
		Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, îți acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent toaleta, folosește batista etc.)									

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[10]								
		Demonstrează cunoașterea regulilor dec siguranță în jocul simbolic									
		Alt comportament particular copilului:									
4.	Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii	Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent									
		Lucrează în grup pentru soluționarea unei probleme, utilizând strategiile dezvoltate de grup									
		Numără cu ușurință până la 10/20									
		Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.)									
		Descrie și compară nevoile de bază ale ființelor vii									
		Descrie timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii etc.)									
		Alt comportament particular copilului:									
5.	Capacități și atitudini în învățare	Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur									
		Exprimă dorința de a învăța să realizeze anumite acțiuni de autoservire, să confecționeze obiecte, jucării sau să găsească informații despre subiecte de care este interesat									
		Face planul unei activități (din 3-4 pași) și îl pune în practică									

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[10]								
		Se concentrează la o activitate 20 de minute, fară supervizare									
		Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic)									
		Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva probleme									
		Alt comportament particular copilului:									

Concluzii / Comentarii:

……..……...……...……
……
…...……
……

Apreciere iniţială
Întocmit
Educatoare,

Apreciere finală
Întocmit
Educatoare,

Avizat
Director,

Avizat
Director,

Am luat cunoştinţă
Părinte,

Am luat cunoştinţă
Părinte,

Notă:

În realizarea prezentei grile a fost utilizat instrumentul *Reperele fundamentale în învăţarea şi dezvoltarea timpurie a copilului de la naştere la 7 ani* (RFÎDTC - aprobat prin OM nr. 3851/2010). Pentru cadrele didactice, formularea RFÎDTC reprezintă un punct de referinţă în organizarea şi proiectarea activităţilor din unităţile de educaţie timpurie. Ele au o funcţie diagnostică numai la **nivel de grup de copii, nu la nivel individual,** şi au ca scop evaluarea nivelului la care se situează toţi copiii dintr-o grupă, creșă/grădiniță, din întregul sistem pe fiecare din domeniile precizate de document.

Așadar, în prezenta grilă, fiecare indicator se cotează cu A (comportament atins), D (comportament în dezvoltare) sau Ns (comportament care necesită sprijin) și nu reprezintă o ierarhizare și/sau o diagnosticare individuală, ci o informație valoroasă privind orientarea practicilor educatorilor/părinților în raport cu dezvoltarea optimă a copiilor în această perioadă.

Aprecierea finală (bilanțul), în fiecare moment considerat oportun de educatoare, pentru fiecare copil în parte, reflectă nivelul acestuia la un anumit moment și sprijină urmărirea progresului copilului, raportat la aplicarea curriculumului, precum și urmărirea progresului copilului în diferitele momente ale dezvoltării acestuia, pentru a putea adapta metodele de intervenție/a maximiza impactul programului educațional, pe parcursul derulării acestuia.